

UOT 336

<https://doi.org/10.30546/25194011.2026.15.1.5132>

KİÇİK VƏ ORTA BİZNESDƏ MALİYYƏ RİSKLƏRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNDƏ BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏNİN TƏTBİQİ İMKANLARI

Pərvin VERDİYEVA*
Vəkil QƏNBƏRLİ**

Daxil olub: 9 Yanvar 2026 | Qəbul edilib: 26 Yanvar 2026 | Onlayn nəşr edilib 24 Mart 2026

Received: 9 January 2026 | Accepted: 26 January 2026 | Published online: 24 March 2026

Açar sözlər: KOB, maliyyə riskləri, risk idarəetməsi, dayanıqlılıq

Giriş

Müasir iqtisadi şəraitdə kiçik və orta biznes (KOB) ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlılığında, məşğulluğun artırılmasında və innovativ inkişafın təmin edilməsində mühüm rol oynayır. Lakin bazar mühitinin qeyri-sabitliyi, makroiqtisadi dəyişkənliklər və maliyyə axınlarının qeyri-müəyyənliyi KOB-ların fəaliyyətində risklərin artmasına səbəb olur. Bu kontekstdə maliyyə risklərinin düzgün qiymətləndirilməsi və idarə olunması onların davamlı inkişafı üçün əsas şərtlərdən biridir.

KOB-ların fəaliyyətindəki əsas problemlərdən biri maliyyə risklərinin düzgün qiymətləndirilməməsi və idarə olunmamasıdır. Maliyyə riskləri müəssisənin gəlirliliyinə, likvidliyinə və maliyyə sabitliyinə mənfi təsir göstərə bilən qeyri-müəyyənliklər toplusudur. Bunlara valyuta, faiz, kredit, likvidlik, investisiya və əməliyyat riskləri daxildir. KOB-lar, adətən, məhdud analitik imkanlara və risklərin idarəedilməsi mexanizmlərinə malik olduqları üçün bu risklərə qarşı daha həssasdırlar. Bu səbəbdən onların riskqiymətləndirmə sistemlərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması iqtisadi dayanıqlılığın vacib şərtidir.

Avropa İttifaqı, ABŞ, Yaponiya və Cənubi Koreya kimi inkişaf etmiş ölkələrdə KOB-lar üçün risklərin qiymətləndirilməsi üzrə xüsusi dövlət proqramları və dəstək institutları fəaliyyət göstərir. Məsələn, Avropa Komissiyasının “SME Risk Management Framework” proqramı çərçivəsində KOB-lar üçün maliyyə risklərinin qiymətləndirilməsi metodikaları hazırlanmış və maliyyə nəzarəti sistemləri təkmilləşdirilmişdir. ABŞ-da Kiçik Biznes Administrasiyası (SBA) KOB-ların kredit və bazar risklərini azaldan təminat mexanizmləri tətbiq edir. Bu yanaşmaların əsas məqsədi kiçik biznesin dayanıqlı fəaliyyətini təmin etmək və maliyyə sabitliyini möhkəmləndirməkdir (3, s. 98).

Azərbaycan iqtisadiyyatında KOB sektorunun inkişafı dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. KOBİA tərəfindən həyata keçirilən dəstək tədbirləri sahibkarlığın maliyyə resurslarına çıxışını genişləndirmək və idarəetmə qabiliyyətini gücləndirmək məqsədi daşıyır. Lakin hazırda KOB-larda maliyyə risklərinin qiymətləndirilməsi daha çox maliyyə hesabatlarının təhlili və gəlir-xərc nisbətinə əsaslanır, yəni sistemli və preventiv yanaşma tam formalaşmayıb. Beynəlxalq təcrübədə olduğu kimi, risklərin erkən xəbərdarlıq indikatorları, daxili nəzarət modelləri və strateji risk xəritələri kimi alətlər hələ geniş tətbiq olunmur.

Beynəlxalq modellərin Azərbaycan realıqlarına uyğun tətbiqi KOB-lar üçün bir sıra üstünlüklər təmin edə bilər. Əvvəla, bu, maliyyə dayanıqlılığının yüksəldilməsi və gözlənilməz bazar dəyişikliklərinə qarşı davamlılığın artırılması baxımından əhəmiyyətlidir. Eyni zamanda, risklərin qiymət-

* iqtisadiyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dos., Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: v.pervin@yahoo.com

**magistrant: Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: vekilqenberli06@gmail.com

ləndirilməsi üzrə beynəlxalq standartların tətbiqi KOB-ların kredit təşkilatları və investorlar qarşısında etibarlılığını artıracaq, bu isə maliyyə vəsaitlərinə çıxışı asanlaşdıracaqdır.

Bununla yanaşı, bu təcrübənin milli səviyyədə tətbiqi bir sıra hüquqi, institusional və texnoloji islahatları da tələb edir. Bu islahatlara risk idarəetməsi üzrə milli normativ bazanın formalaşdırılması, rəqəmsal nəzarət sistemlərinin qurulması və KOB-lar üçün metodoloji təlimlərin keçirilməsi daxildir. Həmçinin dövlət və özəl sektor arasında məlumat mübadiləsinin genişləndirilməsi və risklərin paylaşılması mexanizmlərinin yaradılması da vacib istiqamətlərdəndir.

Beləliklə, KOB-larda maliyyə risklərinin qiymətləndirilməsində beynəlxalq təcrübənin tətbiqi Azərbaycanın iqtisadi təhlükəsizliyi və dayanıqlı inkişafı üçün strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu proses KOB-ların idarəetmə keyfiyyətini artırmaqla yanaşı, ölkənin beynəlxalq iqtisadi sistemdə rəqabət qabiliyyətini də gücləndirə bilər. Eyni zamanda, beynəlxalq təcrübənin KOB-larda tətbiqi yalnız risklərin ölçülməsi və idarə olunması ilə məhdudlaşmamalı, həm də strateji planlaşdırma və qərar qəbul etmə proseslərinə inteqrasiya edilməlidir. Bunun üçün KOB-ların maliyyə hesabatlılığı, daxili audit sistemləri və risk menecment strukturları təkmilləşdirilməlidir. Beynəlxalq modellərin lokal şəraitə uyğunlaşdırılması zamanı texnoloji alətlərin – rəqəmsal analitika, süni intellekt və “big data” texnologiyalarının istifadəsi risklərin proqnozlaşdırılmasında mühüm üstünlüklər yarada bilər. Bu istiqamətdə dövlət qurumları, bank sektoru və KOBİA arasında koordinasiyalı fəaliyyətin təmin olunması, risk məlumatlarının paylaşılması və təlim proqramlarının təşkili beynəlxalq təcrübənin uğurlu tətbiqinin əsas şərtlərindəndir.

1. Maliyyə riskləri və onların KOB-larda təsiri

Müasir bazar iqtisadiyyatı şəraitində KOB sektoru iqtisadi inkişafın, məşğulluğun və innovasiyaların əsas hərəkətverici qüvvəsi kimi çıxış edir. KOB-lar iqtisadiyyatın çevikliyini və rəqabət qabiliyyətini təmin edən mühüm institusional strukturlardan biridir. Lakin bu müəssisələrin fəaliyyəti, daim dəyişən iqtisadi mühitdə müxtəlif xarakterli risklərlə, xüsusilə də maliyyə riskləri ilə müşayiət olunur. Maliyyə riskləri KOB-ların maliyyə sabitliyinə, gəlirliliyinə və dayanıqlılıqına birbaşa təsir edən əsas amillərdəndir.

Maliyyə riskləri dedikdə, müəssisənin maliyyə fəaliyyətində baş verə biləcək itkilər, gəlir azalması və ya maliyyə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi ilə nəticələnən qeyri-müəyyənliklər nəzərdə tutulur. KOB-lar, adətən, maliyyə resurslarının məhdudluğu, kapital bazarlarına çıxış imkanlarının azlığı və risk idarəetmə mexanizmlərinin zəif inkişafı səbəbindən bu risklərə qarşı daha həssas olurlar. Bu baxımdan, maliyyə risklərinin vaxtında müəyyənləşdirilməsi, qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi onların davamlı inkişafı üçün həlledici əhəmiyyət daşıyır (5, s. 52).

KOB-ların qarşılaşdığı əsas maliyyə riskləri bir neçə istiqamətdə qruplaşdırıla bilər: likvidlik riski, kredit riski, valyuta riski, faiz riski və investisiya riski. Likvidlik riski müəssisənin cari öhdəliklərini vaxtında ödəmək üçün kifayət qədər pul vəsaitinə malik olmaması ilə əlaqədardır. Bu risk daha çox dövriyyə kapitalının çatışmazlığı, gecikmiş ödənişlər və qeyri-effektiv debitor siyasəti nəticəsində yaranır. Kredit riski isə müəssisənin borc öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi və ya müştərilərin ödəniş qabiliyyətsizliyi ilə bağlı olur. KOB-lar çox vaxt bank kreditlərinə çıxış imkanlarının məhdud olması səbəbindən yüksək faiz dərəcələri ilə maliyyələşirlər ki, bu da onların maliyyə yükünü artırır.

Valyuta və faiz riskləri makroiqtisadi sabitliklə sıx bağlıdır. Xüsusilə idxal-ixrac əməliyyatları ilə məşğul olan KOB-lar üçün valyuta məzənnələrinin dəyişməsi mənfi təsirlərə birbaşa təsir göstərir. Faiz dərəcələrinin artması isə borclanma xərclərini yüksəldərək investisiya fəaliyyətini məhdudlaşdırır. İnvestisiya riskləri isə müəssisənin yeni layihələrə qoyduğu kapitalın gözlənilən gəliri təmin etməməsi ilə əlaqədardır. Bu, həm bazar tələbinin dəyişməsi, həm də idarəetmə qərarlarının səmərəsizliyi nəticəsində yaranı bilər.

Maliyyə risklərinin KOB-lara təsiri çoxşaxəlidir. İlk növbədə, bu risklər müəssisənin maliyyə sabitliyini zəiflədir və kapitalın itirilməsi təhlükəsini artırır. Risklər nəzarətsiz qaldıqda, KOB-lar likvidlik böhranı ilə üzləşə, öhdəliklərini yerinə yetirə bilməyə və nəticədə fəaliyyətini dayandıra bilər.

Eyni zamanda, risklər müəssisənin investisiya cəlbədiciyliyi azaldır və maliyyə institutları ilə əlaqələrini çətinləşdirir. Belə vəziyyətlərdə banklar və investorlar KOB-lara qarşı daha sərt şərtlər tətbiq edirlər ki, bu da onların inkişaf imkanlarını məhdudlaşdırır (5, s. 49).

Bununla yanaşı, maliyyə risklərinin səmərəli idarə edilməsi KOB-lar üçün rəqabət üstünlüyü yarada bilər. Risklərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üçün müxtəlif metod və alətlər mövcuddur. Məsələn, maliyyə nisbətlərinin təhlili, proqnozlaşdırma modelləri, sığorta və hedcinq strategiyaları KOB-ların riskləri minimuma endirməsinə kömək edir. Eyni zamanda, dövlətin və maliyyə institutlarının KOB-lar üçün risklərin azaldılmasına yönəlmiş zəmanət fondları, vergi güzəştləri və düşük faizli kredit proqramları bu sahədə mühüm dəstək mexanizmləridir.

Nəticə etibarilə, maliyyə riskləri KOB-ların davamlı fəaliyyətinə və iqtisadi artıma əhəmiyyətli təsir göstərən amillərdən biridir. Bu risklərin effektiv idarə olunması yalnız müəssisənin daxili idarəetmə qabiliyyətindən deyil, həm də ölkədəki makroiqtisadi sabitlik, maliyyə nəzarəti və dövlət dəstəyi mexanizmlərinin səviyyəsindən asılıdır. Buna görə də KOB-larda maliyyə risklərinin azaldılması məqsədilə strateji planlaşdırma, şəffaf hesabatlılıq və rəqəmsal nəzarət sistemlərinin tətbiqi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu istiqamətdə görülməli tədbirlər həm mikro, həm də makro səviyyədə iqtisadi sabitliyin möhkəmlənməsinə xidmət edəcəkdir.

2. Beynəlxalq təcrübədə maliyyə risklərinin idarəedilməsi

Maliyyə risklərinin idarə edilməsi müasir dövrdə müəssisələrin davamlı inkişafının və maliyyə sabitliyinin əsas komponentlərindən biri hesab olunur. Qlobal iqtisadi sistemin mürəkkəbləşməsi, maliyyə bazarlarının integrasiyası və texnoloji yeniliklərin sürətlənməsi nəticəsində risklərin miqyası və təsir dairəsi əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Bu səbəbdən, beynəlxalq təcrübədə maliyyə risklərinin idarə olunması sistemli, normativ və institusional çərçivədə həyata keçirilir.

Beynəlxalq təcrübədə KOB-ların maliyyə risklərinin idarə olunması çoxşaxəli sistemlərə əsaslanır. Ən tanınmış modellərdən biri Basel prinsipləri çərçivəsində formalaşmış risk idarəetmə yanaşmasıdır. Basel II və Basel III standartları bank sektorunda riskin kapital adekvatlığı ilə əlaqəsini müəyyənləşdirir və bu prinsiplər sonradan real sektorun da idarəetmə təcrübəsinə keçmişdir. Bundan əlavə, ISO 31000 beynəlxalq standartı risklərin müəyyənləşdirilməsi, təhlili, qiymətləndirilməsi və monitorinqi üçün ümumi çərçivə yaradır (3, s. 13). COSO ERM modeli isə təşkilat səviyyəsində risklərin strateji məqsədlərlə əlaqələndirilməsini təmin edir.

ABŞ-da maliyyə risklərinin idarə olunmasında əsas rol 2010-cu ildə qəbul edilmiş *“Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act”* qanununa məxsusdur (2, s. 396). Bu qanun sistemli risklərin qarşısının alınmasını, maliyyə bazarlarında şəffaflığın artırılmasını və maliyyə institutlarında risk idarəetmə komitələrinin yaradılmasını məcburi edir. Bundan əlavə, ABŞ Federal Ehtiyat Sistemi (FES) bank sektorunda risklərin ölçülməsi üçün Basel III standartlarına uyğun kapital adekvatlığı tələblərini tətbiq edir.

Avropa İttifaqı ölkələrində KOB-ların risk idarəetməsinə dövlət səviyyəsində dəstək verilir (6, s. 79). Məsələn, Almaniyada fəaliyyət göstərən KfW Bank qrupu KOB-lar üçün zəmanət fondları və kredit sığortası proqramları təqdim edir. Fransada isə Bpifrance agentliyi innovativ KOB-ların risklərini azaltmaq üçün dövlət-özəl tərəfdaşlığı mexanizmləri tətbiq edir. ABŞ-da Kiçik Biznes Administrasiyası (SBA) tərəfindən həyata keçirilən proqramlar KOB-ların maliyyə dayanıqlığını artırmaq məqsədi daşıyır. Bu proqramlar çərçivəsində kiçik bizneslər üçün zəmanətli kreditlər, sığorta və texniki məsləhət xidmətləri göstərilir.

Asiya ölkələrində, xüsusilə Yaponiya və Cənubi Koreyada KOB-ların risk idarəetməsi innovativ texnologiyalar və rəqəmsal həllər üzərində qurulub. Yaponiyada KOB-lar üçün dövlət dəstəyi sisteminə risklərin proqnozlaşdırılması məqsədilə data-analitika alətləri daxil edilib. Cənubi Koreyada isə kiçik bizneslərin maliyyə sabitliyi üçün dövlət tərəfindən qurulan sığorta fondları aktiv şəkildə fəaliyyət göstərir. Bu təcrübələr göstərir ki, risklərin idarə olunmasında texnologiya, məlumat analitikası və dövlət siyasəti arasında sinerji yaratmaq mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, risklərin idarə edilməsində mədəni və institusional faktorlar da mühüm rol oynayır. Qərbi ölkələrində risk idarəçiliyi daha çox "proaktiv" yanaşma ilə, yəni risklər baş verməzdən əvvəl qarşısının alınmasına yönəldilir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə çox zaman "reaktiv" yanaşma üstünlük təşkil edir — yəni risklər baş verdikdən sonra tədbir görülür. Bu fərq, əsasən, idarəetmə təcrübəsinə, maliyyə bazarlarının dərinliyinə və tənzimləyici orqanların səmərəlilik səviyyəsinə görə yaranır.

Beynəlxalq təcrübənin ümumiləşdirilməsi göstərir ki, maliyyə risklərinin idarə edilməsinin effektivliyi üçün aşağıdakı şərtlər vacibdir:

1. Risk idarəetmə siyasətinin müəssisənin strateji planlaşdırmasına inteqrasiyası;
2. Daxili nəzarət və audit sistemlərinin gücləndirilməsi;
3. Məlumatların şəffaf toplanması və təhlili üçün rəqəmsal texnologiyalardan istifadə;
4. Dövlət və tənzimləyici orqanların beynəlxalq standartlara uyğun hüquqi-normativ bazasının formalaşdırılması.

Nəticə etibarilə, beynəlxalq təcrübə göstərir ki, maliyyə risklərinin idarə edilməsi yalnız texniki və ya maliyyə məsələsi deyil, həm də idarəetmə mədəniyyəti və institusional etimad məsələsidir. Qlobal miqyasda uğurlu modellərin tətbiqi milli səviyyədə şəffaflıq, məsuliyyət və texnoloji innovasiyaların inkişafı ilə birgə həyata keçirildikdə daha səmərəli nəticələr verir. Azərbaycan kimi inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün bu təcrübələrdən istifadə edərək risk idarəetmə sistemlərini təkmilləşdirmək, iqtisadi sabitliyin və maliyyə dayanıqlığının möhkəmlənməsinə mühüm töhfə verə bilər.

3. Azərbaycanda beynəlxalq təcrübənin tətbiqi imkanları

Qlobal iqtisadi inteqrasiya və beynəlxalq maliyyə əlaqələrinin genişlənməsi şəraitində dövlətlərin iqtisadi idarəetmə sistemlərində səmərəli beynəlxalq təcrübələrin tətbiqi zərurəti artmaqdadır. Xüsusilə maliyyə risklərinin idarə edilməsi, dövlət dəstəyi və maliyyə nəzarəti mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi sahəsində qabaqcıl ölkələrin təcrübəsinin öyrənilməsi Azərbaycanın iqtisadi inkişaf strategiyası üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır. Beynəlxalq təcrübənin milli sistemə uyğun şəkildə tətbiqi iqtisadi sabitliyi möhkəmləndirir, şəffaflığı artırır və resurslardan daha rəşional istifadəni təmin edir.

Azərbaycanda iqtisadiyyatın struktur islahatları və dövlət idarəçiliyinin modernləşdirilməsi istiqamətində son illərdə mühüm addımlar atılmışdır. Bununla belə, beynəlxalq təcrübənin tam tətbiqi üçün institusional və normativ mühitin uyğunlaşdırılması, eləcə də idarəetmə mədəniyyətinin təkmilləşdirilməsi tələb olunur. Qabaqcıl ölkələrin, xüsusilə Avropa İttifaqı, ABŞ və Asiya ölkələrinin təcrübəsi göstərir ki, maliyyə risklərinin effektiv idarə edilməsi yalnız hüquqi bazanın deyil, həm də şəffaf hesabatlılığın və rəqəmsal nəzarətin inkişafı ilə mümkündür.

Azərbaycan iqtisadiyyatında KOB-ların (kiçik və orta biznes) rolu ildən-ilə artır. KOB-lar ümumi məşğulluğun və ÜDM-in əhəmiyyətli hissəsini təşkil edir. Son illərdə ölkədə bu subyektlərin maliyyə resurslarına çıxış imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə bir sıra islahatlar həyata keçirilmişdir (1, s. 43). KOBİA-nın yaradılması, dövlət zəmanətli kreditlər, vergi güzəştləri və "KOB evləri" vasitəsilə sahibkarlara texniki və maliyyə dəstəyi göstərilməsi bu istiqamətdə atılmış mühüm addımlardır. Lakin maliyyə risklərinin qiymətləndirilməsi sahəsində hələ də bir sıra problemlər qalmaqdadır. Əsas çətinliklərdən biri KOB-ların maliyyə hesabatlılığının zəifliyi və risk menecmenti üzrə kadr potensialının məhdudluğuudur.

Azərbaycan üçün beynəlxalq təcrübənin tətbiqi bir neçə əsas istiqamətdə həyata keçirilə bilər:

1. *Normativ-hüquqi uyğunlaşma*: Beynəlxalq maliyyə nəzarəti standartlarının — xüsusilə ISO 31000 (risklərin idarə edilməsi), COSO ERM (inteqrasiya olunmuş risk idarəetməsi) və Basel III (bank sektorunda kapital və likvidlik standartları) prinsiplərinin tətbiqi ölkədə risklərin sistemli idarə olunmasına şərait yaradar.

2. *Institusional islahatların dərinləşdirilməsi*: Maliyyə Nazirliyi, Mərkəzi Bank, KOBİA və Hesablama Palatası kimi qurumların fəaliyyət koordinasiyası gücləndirilməlidir. Qərbi ölkələrində olduğu kimi, müstəqil audit komitələri, daxili nəzarət bölmələri və rəqəmsal monitoring sistemlərinin yaradılması dövlət dəstəyi mexanizmlərinin səmərəliliyini artırır.

3. *Rəqəmsallaşma və məlumat analitikası*: Avropa ölkələrində və Sinqapurda tətbiq olunan real zamanlı (*real-time*) risk monitoring platformaları maliyyə risklərini operativ izləməyə imkan verir. Azərbaycanın “Rəqəmsal hökumət” və “Elektron audit” təşəbbüsləri bu potensialı reallaşdırmaq üçün əsas bazadır.

4. *Maliyyə savadlılığı və korporativ idarəetmə*: KOB və dövlət müəssisələrinin rəhbərləri üçün risk idarəetməsi və maliyyə planlaşdırması üzrə xüsusi təlim proqramlarının təşkili beynəlxalq standartlara uyğun idarəetmə bacarıqlarının formalaşmasına kömək edir.

5. *Beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq*: Dünya Bankı, Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) və Asiya İnkişaf Bankı ilə texniki yardım və məsləhət xidmətləri sahəsində əlaqələrin genişləndirilməsi institusional potensialı artırır.

Bütün bu istiqamətlərdə beynəlxalq təcrübənin tətbiqi Azərbaycanın iqtisadi siyasətinin əsas hədəflərinə – maliyyə dayanıqlığına, resursların səmərəli bölgüsünə və şəffaf idarəetməyə xidmət edəcəkdir. Lakin bu təcrübələrin tam adaptasiyası üçün yerli hüquqi, institusional və sosial mühitin xüsusiyyətləri mütləq nəzərə alınmalıdır.

Nəticə etibarilə, beynəlxalq standartların milli praktikaya integrasiyası Azərbaycan iqtisadiyyatının global rəqabətədavamlılığını artırmaqla yanaşı, uzunmüddətli maliyyə sabitliyinin təmin olunmasına həlledici töhfə verəcəkdir.

Nəticə

Nəticə etibarilə, maliyyə risklərinin effektiv idarə olunması KOB-ların uzunmüddətli inkişafı üçün əsas şərtlərdən biridir. Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, risklərin sistemli şəkildə qiymətləndirilməsi və müasir idarəetmə modellərinin tətbiqi müəssisələrin rəqabət qabiliyyətini artırır. Azərbaycanın bu istiqamətdə atacağı addımlar iqtisadi sabitliyi və dayanıqlılığını gücləndirəcək, KOB sektorunun beynəlxalq bazarlara çıxış imkanlarını genişləndirəcəkdir.

Bu baxımdan, risklərin idarə edilməsində innovativ yanaşmaların və rəqəmsal alətlərin tətbiqi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu, KOB-ların maliyyə sabitliyini təmin etməklə yanaşı, onların investisiya cəlbediciliyini də artırır. Eyni zamanda, dövlət dəstəyi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və risklərin sığortalanması sistemlərinin gücləndirilməsi bu prosesin səmərəliliyini daha da artırmaqla bilər. Beləliklə, effektiv risk idarəetmə strategiyalarının formalaşdırılması Azərbaycanın dayanıqlı iqtisadi inkişaf hədəflərinə nail olunmasında mühüm rol oynayacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Əliyev E. Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığın maliyyə sabitliyinin təmin olunmasında risklərin idarə edilməsi mexanizmləri. Bakı: Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti Nəşriyyatı, 2021, 198 s.
2. Akhigbe A., Martin A. D. & Whyte, A. M. Dodd-Frank and Risk In The Financial Services Industry. Review of Quantitative Finance and Accounting, 2016, 47(2), p. 395–415.
3. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for the Sound Management of Operational Risk // Bank for International Settlements (BIS), 2011, 27 p.
4. International Organization for Standardization (ISO). ISO 31000:2018 – Risk Management: Guidelines / Geneva: ISO Publishing, 2018, 16 p.
5. Kaplan, R.S., Mikes, A. Managing Risk: A New Framework / R.S.Kaplan, A.Mikes. Harvard Business Review, 2012, Vol. 90, No. 6, p. 48-60.
6. Воронин, А.В. Управление финансовыми рисками в малом и среднем бизнесе: современные подходы и инструменты. Москва: Финансы и Статистика, 2019, 243 с.

Резюме

Вакил Гянбарли

*Возможности применения международного опыта в оценке
финансовых рисков в малом и среднем бизнесе*

В статье комплексно рассматриваются вопросы оценки и управления финансовыми рисками в малом и среднем бизнесе. Основная цель исследования – определить возможности применения моделей управления рисками, сформированных в международной практике, глобальных стандартов, таких как Базельские принципы, ISO 31000 и COSO ERM, – путем их адаптации к экономическим условиям Азербайджана. В этом контексте излагаются теоретические основы и практическое применение методологических подходов к выявлению, измерению, мониторингу и снижению рисков.

В исследовании анализируется влияние кредитного риска, риска ликвидности, процентного риска и валютного риска на деятельность МСП, а также сравнивается опыт разных стран - США, Европейского союза и стран Азии. Результаты показывают, что эффективное управление финансовыми рисками зависит не только от аналитических моделей и технических инструментов, но и от зрелости институциональной среды, государственной политики и культуры риска предпринимателей. Для укрепления финансовой устойчивости МСП в условиях Азербайджана необходимо расширение государственных гарантийных фондов, механизмов страхования рисков, систем внутреннего контроля и аудита, а также программ обучения и повышения осведомленности по управлению рисками. Применение международного опыта не только повышает устойчивость отдельных предприятий, но и вносит значительный вклад в финансовую безопасность, конкурентоспособность и инновационный потенциал экономической системы в целом. Возможности применения международного опыта в Азербайджане могут быть реализованы главным образом путем адаптации современных стандартов в области управления финансовыми рисками к национальному законодательству, институциональным структурам и среде деятельности МСП. Проведение постоянных реформ в этом направлении ускорит развитие системы управления рисками в стране, еще больше укрепив устойчивость и конкурентоспособность сектора МСП. Таким образом, для успешного применения международного опыта важно ускорить процессы цифровой трансформации, собрать данные в централизованных базах данных и использовать современные технологии и инструменты предиктивного моделирования для анализа.

Ключевые слова: МСП, финансовые риски, управление рисками, устойчивое развитие

Summary

Vakil Ganbarli

*Possibilities of application of international experience
in assessing financial risks in small and medium businesses*

This article provides a detailed and comprehensive examination of the management and assessment of financial risks in small and medium-sized enterprises (SMEs), which are considered one of the main pillars of economic growth and stability. The aim of the research is to analyze how international financial risk management models, developed under global standards such as Basel principles, ISO 31000, and COSO ERM, can be effectively adapted and applied within the economic framework of Azerbaijan. The study explores the theoretical foundations of these standards, their methodological structure, and the mechanisms that ensure their integration into the decision-making processes of business entities.

The article identifies and evaluates the major categories of financial risks – credit, liquidity, interest rate, and currency – and investigates their impact on SME performance. By comparing international experiences from the United States, the European Union, and East Asia, the research emphasizes that effective risk management depends not only on quantitative and analytical tools but also on the institutional framework, the maturity of financial markets, and the existence of a well-developed risk management culture among entrepreneurs. Within the Azerbaijani context, the paper highlights the importance of strengthening the infrastructure of financial security through the expansion of state guarantee funds, the introduction of insurance mechanisms, and the development of specialized educational programs on risk management. Implementing the best international practices will contribute to enhancing the financial sustainability of SMEs, improving transparency, reducing systemic vulnerabilities, and ultimately strengthening the competitiveness of the national economy. The application of international experience in Azerbaijan can primarily be achieved through the adaptation of modern financial risk management standards (Basel, ISO 31000, COSO ERM) to national legislation, institutional frameworks, and the operational environment of SMEs. Continuous reforms in this direction will accelerate the development of the national risk management system, enhancing the resilience and competitiveness of the SME sector.

Key words: SMEs, financial risks, risk management, sustainability

Rəyçi: i.e.d., prof. Həsənli Yadulla Həmdulla oğlu